

Bledule jarní pod Rýchorami

Michal Skalka

Bledule jarní (*Leucojum vernum*) je jednoděložná vytrvalá rostlina náležící do čel. amarylkovitých (*Amaryllidaceae*). Její vědecký název vychází z řeckého slova *leucós* = bílý a *ion* = fialka. Český název vytvořil J. S. Presl volným překladem rodového jména. Lidově se bleduli říkávalo také sněženka, koukořík nebo koukoříčka.

Spolu se sněženkou podsněžníkem (*Galanthus nivalis*) a narcisem žlutým (*Narcissus pseudonarcissus*) jsou bledule prvními rostlinami, které svými květy, často obklopenými zbytky sněhu, vítají příchod jara. Anglický název Spring snowflake (v překladu jarní sněhová vločka) a německý Frühlings Knotenblume nebo raději Märzenbecher (břežnový pohár) rovněž naznačují úzký vztah k počátku vegetačního období.

Květy bledulí vyrůstají z toulcovitého listenu pouze po jednom, zřídka po dvou, což je jeden ze základních rozpoznávacích znaků, kterými se bledule jarní (*L. vernum*)

liši od bledule letní (*L. aestivum*). Ta nese na jednom stvolu 3 až 7 květů ve zdánlivém okolíku. Okvětních plátků dlouhých 15 až 25 mm je 6 a jsou bílé se žlutou nebo žlutozelenou tečkou na špičce. Plodem je trojpouzdrá tobolka elipsovitého tvaru. Semena jsou bělavá, 7 mm velká. Jako naprostá většina jednoděložných rostlin má 3 až 4 úzké, čárkovité listy. Jsou delší, než je ze stran smáčknutý stvol, dlouhý až 35 cm. Přezimuje v kulovité, asi 2 cm velké cibuli.

Květ reaguje na výkyvy počasí, v případě deštivého se vývoj poupěte zastaví nebo se květ i zavře, což spolu s jeho polohou obrácenou k zemi brání narušení vodou. Květy jsou hmyzosubné a větrosobné — hmyz musí do květu nalétnout zespodu a tím se otírá o bliznu a současně roztřeše tyčinky.

Pod Rýchorami ve východní části Krkonoš může bledule jarní (Leucojum vernum) tvořit ve vlhkých lužních lesích dominantní druh bylinného patra. Foto M. Skalka

Tak je poprášen pylem, který pak přenáší na jinou rostlinu. Při nepříznivém počasí se pyl uvolňuje samovolně při poryvech větru.

Druhy čel. amarylkovitých rostlin obsahují asi 150 charakteristických alkaloidů (např. galantamin, lykorin, izotazetin a další), které jsou jedovaté. V medicíně zatím našel využití pouze galantamin. Jako jeho zdroj se v literatuře uvádějí cibule sněženky *Galanthus woronowii* z Kavkazu, tedy nikoli bledule. Naše populace bledulí a sněženek jsou galantaminem relativně chudé. Používání galantaminu v současné terapii je omezené. K injekcím do žíly se používá hydrobromid galantaminu při výskytu pooperační atonie, tj. ztrátě napětí střev, žaludku a močového měchýře jakož i při svalových poruchách — myopatiích a myasteniích. Bulharský farmaceutický průmysl doporučuje lék obsahující galantamin při léčení příznaků Parkinsonovy a Alzheimerovy choroby a k doléčování stavů po obrtně. Alkaloidy amarylkovitých zájímají spíše toxikology. Lehká otrava se projevuje sliněním, těžší pak zvracením, ale otravy se vyskytují jen vzácně a nebývají smrtelné.

Vzhledem k tomu, že bledule jarní je jedna z nejčasněji kvetoucích rostlin, a tedy i symbolizuje konec zimy a příchod jara, byla často přesazována z volné přírody do zahrad. Zahradníci se pokoušeli vyšlechtit i jiné barevné varianty bledulí, nebyli ale ve svých pokusech úspěšní. Pouze u příbuzné bledule letní (*L. aestivum*) se podařilo pozměnit barvu teček okvětních plátků. Bledule lze také přirychlovat a pěstovat k řezu.

Přírodně roste bledule jarní na vlhkých stanovištích v listnatých, lužních i suťových lesích či na svahových prameništích, spíše v podhůří a na horách. Jako i jiné rostliny tvořící jarní aspekt využívá jarního období ve spodním bylinném patře, kdy ji nestíní listy vyšších rostlinných pater. Dříve byla méně vzácná, než je nyní. Jako jeden z druhů rostlin vyskytující se v údolních nivách zastíněných vodních toků s podmáčenými břehy doplatila na regulaci vodotečí a stavby velkých přehrad, které kromě trvalého zatopení lokalit změnily i vodní režim okolí. Vyskytuje se i ve velkých populacích, zřídka však se sněženkou podsněžníkem.

V našich zemích je bledule jarní podle vyhlášky č. 395 z r. 1992 ohroženou rostlinou. Literatura uvádí naleziště velkých populací v Orlických horách, na Králickém Sněžníku, v Železných horách a Krkonoších, v Novohradských horách a na Džbáně. Na Slovensku je bledule jarní velmi vzácným taxonem potvrzeným z Vihorlatu, na jiné lokality ji pravděpodobně zavlkl člověk. Stejně tak Maďarsko se může pochlubit pouze početné chudými a velmi vzácnými populacemi.

V Krkonoších je bledule jarní rostlinou vcelku běžnou, která vystupuje až do výšky 1 000 m. n. m. v submontánním vegetačním stupni. Zvláště silné populace najdeme pod západním úbočím Rýchor ve východních Krkonoších. Nejsou velkou vzácností porosty, kde je možné najít pod ošemi 70 až 90 květů na 1 m². Velký dojem udělají porosty např. v Antonínově údolí, kde v první polovině dubna na ploše cca 5 ha kvete téměř půl milionu jedinců a bledule tak tvoří jednoznačně dominantní druh bylinného patra. Navzdory této pozoruhodné lokální četnosti Správa Krkonošského národního parku bledule oprávněně chrání.